

1) **Joanna Mackiewicz**

Z wykształcenia polonistka, badaczka dziejów kobiet w medycynie

Opinia książki Maria Gudro-Homicka, *Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów SNaP. Historia i współczesność.*

Publikacja opracowana rzetelnie i szczegółowo stanie się zapewne istotnym przyczynkiem do studiów badawczych nad przebiegiem procesu nauczania języka polskiego w latach 1993-2021. Zgromadzony materiał świadczy o doskonałych umiejętnościach autorki w zakresie wykorzystania materiałów źródłowych.

W rozdziałach od I do VII omówione zostały kolejne kadencje Zarządu Głównego SNaPu, począwszy od 1993 roku aż do dziś, a rozdział VIII dokumentuje pracę zespołów terenowych. Część IX i X jest materiałem historycznym i bibliografią. Zarówno wstęp jak i część zamykająca nadają tekstowi odpowiednie ramy i systematyzują temat. Całość uzupełnia obszerna dokumentacja fotograficzna.

Wobec zawartych w sprawozdaniu ważnych merytorycznie zagadnień, interesujące byłoby poszerzenie tekstu o opinie nauczycieli/nauczycielek w postaci ankiet oceniających. Z obowiązku recenzenta pragnę też zwrócić uwagę, że ze względu na walory poznawcze tekst w przyszłości zapewne będzie materiałem dla przyszłych badaczy, dlatego uważam za konieczne dodanie choćby podstawowego indeksu nazwisk.

Silny wpływ na dobór tematów miała w ostatnich latach działalności stowarzyszenia tzw. „polityka historyczna”. Czasy się zmieniają, a odpowiedzialność polonistów i polonistek będzie zawsze taka sama. *„Bo jeżeli jesteś i ja jestem,/To dlatego, że stojący na warcie/Polonista znużonym gestem /Kartki książek wertował uparcie/Za kajzera i za Hitlera,/I za cara, i za innych carów paru,/I dlatego właśnie nie umiera/Coś ważnego, co nazywa się Naród¹„.* Warto mieć to na uwadze, wczytując się w opracowany przez Marię Gudro-Homicką dokument traktujący o historii i współczesności SNaPu .

¹ Andrzej Waligórski, *List w sprawie polonistów.*

1) Antoni Buchała,

*profesor oświaty, absolwent filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, nauczyciel języka polskiego i wicedyrektor w Liceum Ogólnokształcącym Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców w Libiążu, członek zespołu ekspertów MEN do opracowania podstaw programowych z języka polskiego, autor publikacji o tematyce literackiej, teatralnej, wychowawczej i społecznej, redaktor tomu *Dzieje najnowsze w literaturze polskiej z cyklu Literatura i Pamięć* (2019).*

Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów SNaP. Historia i współczesność

Opinia o wydawnictwie

Książka ma charakter historyczno – wspomnieniowy z obszernymi fragmentami refleksji osobistych, a więc jest adresowana głównie do osób bezpośrednio związanych z przeszłością i obecną działalnością SNaP-u. Mimo tego stanowi ona cenny przyczynek do dziejów przemian w polskiej edukacji w minionych 30 latach. Można się domyślać, że podobnie wyglądała działalność innych stowarzyszeń nauczycielskich w kraju. Zmieniające się edukacyjne mody, dwukrotna zmiana systemu kształcenia, i co za tym idzie – programów nauczania, a na tym tle wybija się grupka zapaleńców, założycieli i działaczy, dla których, bez względu na aktualnie obowiązujące przepisy i priorytety, najistotniejszy zawsze był uczeń i jego nauczyciel. Działacze SNaP-u to reprezentanci licznej grupy nauczycieli, dla których podstawy programowe, programy i podręczniki to dodatek do nauczyciela – nie odwrotnie.

Zwraca uwagę zapal nauczycielek i nauczycieli w pionierskim okresie działalności Stowarzyszenia, bogaty program konferencji i studyjnych wyjazdów o charakterze edukacyjnym i kulturowym, nacisk na doskonalenie nauczycieli i poszerzanie ich horyzontów. Imponujący jest zestaw nazwisk zasłużonych dla polonistyki, zarówno w wymiarze teoretycznym i praktycznym, z którymi SNaP współpracował, a także gości konferencji, którymi byli często wybitni literaturo- i językoznawcy uniwersyteccy czy aktorzy.

Autorka podkreśla istotne znaczenie więzi towarzyskich między członkami Stowarzyszenia w różnych ośrodkach, czego efektem była wzajemna mobilizacja w okresach trudności.

Z książki wyłania się obraz nauczycieli SNaP-u jako środowiska zaangażowanego w działania dla dobra uczniów na każdym etapie przemian polskiej szkoły. Jest to środowisko umiarkowanie krytyczne wobec projektowanych kierunków zmian (choć niektóre

posunięcia władz na taką krytykę zasługiwały), ale raczej traktujące je jako okazję wykorzystania szans, które stwarza każdy aktualnie preferowany sposób nauczania i egzaminowania, a także zmieniające się podstawy programowe, programy i podręczniki.

SNaP, jak wiele innych organizacji, padł ofiarą biurokratyzacji kraju: podobnie jak inne stowarzyszenia nastawione na działalność merytoryczną, a nie na zarabianie pieniędzy, oddziały terenowe niekiedy słabiej sobie radziły z narastającymi obowiązkami prowadzenia sprawozdawczości finansowej i statystycznej – bez biura i ze składkami na minimalnym poziomie. Stowarzyszenie przetrwało dzięki społecznemu zaangażowaniu i poświęcenia prywatnego czasu, a nierzadko i prywatnych finansów przez tych, którzy chcieli, aby działalność była kontynuowana i by była prowadzona zgodnie z prawem.

Dzięki ludziom, których nazwiska przewijają się w książce, właściwie cały kraj został opleciony siecią ośrodków SNaP-u; każdy polonista w kraju był w zasięgu oddziaływania jakiegoś miejsca, które jednoczyło zapaleńców pragnących uczynić polonistykę szkolną lepszą i mądrzejszą.

2) Anna Wierzbicka-Sabała

Psycholog

Wolontariuszka SNaPu

Czy publikacja zostanie przyjęta z zainteresowaniem przez młodych nauczycieli? Nie potrafię odpowiedzieć na to pytanie, ponieważ nie znam potrzeb aktualnego pokolenia pedagogów. Ponadto też bliska jest mi obecna w rozmowach z innymi refleksja o nieadekwatności współczesnej szkoły do zmieniającej się rzeczywistości. Jednak z pewnością i w XXI wieku jest grono pasjonatów, dla których idee SNaPu są bliskie sercu.

Ta książka jest dokumentem historycznym. Z pewnością może posłużyć jako materiał źródłowy do przeprowadzenia lekcji o działalności trzeciego sektora w Polsce lub wolontariacie. Pokazuje też przełożoną na działalność ideę społeczeństwa obywatelskiego oraz społecznej odpowiedzialności biznesu. Może znaleźć się w bibliografii opracowań i artykułów. Dla Ciebie Mario i grona członków SNaPu w każdym zdaniu ukryte są emocje i doświadczenia. Moją uwagę zwróciło to, że przybliżając swoistą biografię Stowarzyszenia pokazałaś momenty sukcesu, jak również kryzysy. Czytelnik zmierzy się zaś z przykładem pracy organizacji pozarządowej i tematem ekonomii społecznej. To utwór wspomnieniowy, na kartach którego uwiecznione są momenty z życia wielu osób. Piękne chwile. Przy pracy i wypoczynku. Wyróżniłabym kroki milowe i przełomowe momenty Stowarzyszenia, tworzenie programów, powstawanie oddziałów SNaPu *niczym grzybów po deszczu*.

Dla mnie jest to wartościowa publikacja.

3) Kamila Nawrot

Nauczycielka języka polskiego

Konsultant w Ośrodku Metodycznym w Elku

Członek SNaPu

Refleksje po przeczytaniu publikacji Marii Gudro-Homickiej „30 lat minęło...Historia i współczesność Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów SNaP”

Cała naprzód!

Dwie pełne entuzjazmu kobiety spotkały się na kursie dramy – pani Maria Gudro i pani Marta Sobocińska. To nie był przypadek. Charyzmatyczne miejsce Teatru Ochota połączyło owe niezłomne osobowości, które dały początek dekadom działań nad jakością edukacji w Polsce. Od pani Marii i pani Marty zaczęła się historia SNAP-u, czyli od pokolenia ekspertów i społeczników, oddanych dydaktyce i metodyce języka ojczystego i literatury.

U podstaw sukcesu SNAP-u były osobiste oraz zawodowe wartości założycielek. Przyjaźń, pasja, pracowitość, misja zawodowa i wierność etyce to podstawowe kierunkowskazy wewnętrznie łączące osoby Stowarzyszenia. Świadczy o tym historia początku, gdzie mimo lokalowych i organizacyjnych trudności, energia i zew tworzenia przekładały się na efektywnie realizowane zadania dydaktyczne. Z rozrzewnieniem czytamy wspomnienia o czorsztyńskich warsztatach pracy nad programami nauczania.

Praca zespołowa i kultura organizacyjna w Stowarzyszeniu może być powodem zazdrości niejednego dyrektora zarządzającego zespołem. Marzeniem jest mieć bowiem tak zgranych, utalentowanych i wewnętrznie zmotywowanych pracowników. Dziś dyrektorzy szkół lub liderzy firm wydają mnóstwo pieniędzy na szkolenia z zakresu zarządzania zespołem, a – jak dowodzi zespół SNaP-u - na pierwszym miejscu liczy się oddolna misja powiązana z wartościami, celem i skuteczną komunikacją. To właśnie rozmowa, język w działaniu jest nurtem przewodnim w drodze do sukcesu. Język, który wśród nauczycieli Stowarzyszenia służy zarówno do budowania relacji wewnętrznych, jak i język w rozumieniu odpowiedzialności za merytoryczny poziom działań programowych. Dialog zawsze patronował misji Stowarzyszenia czy to na rzecz integracji środowisk nauczycielskich, o czym świadczy powstała koalicja Stowarzyszeń FSN, czy dialog z kierownictwem MEN-u poszczególnych w czasie poszczególnych kadencji nad kształtem edukacji, szczegółowymi rekomendacjami do celów i treści nauczania.

Na uwagę w całej historii SNaP-u zasługuje doskonała organizacja pracy. Wszystkie osoby za nią odpowiedzialne, czyli członkowie Zarządu Głównego, przewodniczący oddziałów i nauczyciele potrafili i potrafią myśleć i działać „tu i teraz”, ale też wizjonersko spojrzeć na przyszłość polskiej edukacji. Każda reforma oświatowa, wdrażanie nowej podstawy programowej, prace naukowe w zakresie umiejętności i kompetencji uczniów, wreszcie nieustanne wsparcie nauczycieli w ich rozwoju zawodowym odbywały się z udziałem ekspertów SNaP-u. Ta pozycja na arenie edukacji świadczy o autorytecie i merytorycznej jakości wypracowanej przez założycieli Stowarzyszenia. Wszystko, co składa się na efektywność pracy szkoły jest w zasięgu prac SNaP- u, to obszary dotyczące: podręczników, programów nauczania, metod kształcenia, pomiaru dydaktycznego, oceniania, no i wreszcie celów i treści podstawy programowej kształcenia ogólnego. Od 2018 roku Rada Europy wydała *zalecenie w sprawie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów i nauczycieli*, a to przecież członkowie SNaP-u już wcześniej współtworzyli rządowy Program „Kreator” jako element reformy oświatowej, skupiający się nad wypracowaniem metod wspierających kompetencje przyszłości polskich uczniów.

Należy podkreślić, że działania dydaktyczne i metodyczne odbywają się równolegle z promocją literatury polskiej, także za granicą. Czołowi pisarze patronują uroczystościom i konferencjom organizowanym przez Stowarzyszenie. Natomiast strona internetowa Stowarzyszenia jest miejscem promocji dla publikujących nauczycieli i debiutujących pisarzy.

Nie będzie przesadnym stwierdzenie, że u podnóża działań SNaP-u leży głęboki patriotyzm. Jego poszczególnym przykładem jest realizacja Projektu „Rotmistrz Pilecki Bohater Niezwyciężony”. Jednak ogólny wymiar patriotyzmu SNaP-u zawiera się w miłości do języka ojczystego, do historii i przyszłości narodu, którego losy w dużej mierze wiążą się z jakością edukacji pokoleń.

Z trudnością można znaleźć w Polsce stowarzyszenie, które od 30 lat wiąże ludzi pracujących dla idei, wartości edukacji i państwa. Dziś działa się często od projektu do projektu, natomiast lata pracy Stowarzyszenia są przykładem spójnej strategii działań. Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów, założone przez panią Marię Homicką-Gudro i panią Martę Sobocińską, jest dla wielu na pewno przygodą życia, historią na trwale wpisującą się w dydaktykę humanistyczną i jakoś edukacji Polski.

4) Elżbieta Tomińska

*Nauczycielka języka polskiego, wieloletnia członkini SNaPu,
współautorka snapowskich programów języka polskiego
Słowa jak Klucze, Słowa jak Klucze 2, Świat w słowach i obrazach*

Opracowanie Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów SNaP. Historia i współczesność autorstwa Marii Gudro-Homickiej przedstawia genezę i 30 lat działalności powstałego w 1993 roku w Warszawie Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów - SNaP.

Autorka towarzyszy temu przedsięwzięciu od początku – była wśród osób zakładających Stowarzyszenie, przez kilka kadencji pełniła funkcję przewodniczącej, przez cały czas aktywnie działa, podejmuje wiele inicjatyw i reprezentuje SNaP w pracach różnych gremiów związanych z szeroko pojętą oświatą na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej. Jest twarzą Stowarzyszenia w kontaktach z instytucjami kultury, nauki, uczelniami, itp. i żywym źródłem wiedzy o nim.

Przedstawiony materiał został podzielony na dwie części; w pierwszej Autorka przedstawiła okoliczności powstania Stowarzyszenia, jego zadania i misję, ogólny obraz działalności i różnorodność jej form, sposób funkcjonowania na płaszczyźnie ogólnopolskiej i w ramach oddziałów regionalnych. Druga część to dokumentacja- źródło wiedzy, dotycząca poruszanych w części pierwszej zagadnień.

Dla niemałej rzeszy członkiń i członków SNaP-u opracowanie będzie mieć z pewnością wartość nie tylko archiwalną, ale przede wszystkim sentymentalną, bo związaną nie tylko z ich życiem zawodowym, o czym świadczą przytoczone wypowiedzi uczestników spotkań snapowskich, ale z życiem towarzyskim i osobistym. Patrząc jednak z szerszej perspektywy, wydaje się, że tego typu publikacja może mieć walory poznawcze i być materiałem źródłowym dotyczącym naszej najnowszej historii (po 1989 roku) związanej z tworzeniem się społeczeństwa obywatelskiego i budowaniem świadomości wpływu inicjatyw oddolnych na kształt zmian systemowych. Z pewnością będą mogli po nią sięgnąć studenci kierunków pedagogicznych, ale też historii czy socjologii zajmujący się historią i działalnością stowarzyszeń nie tylko nauczycielskich, piszący o wpływie oddolnych inicjatyw grup środowiskowych czy zawodowych na rzeczywistość, w której żyli i działali często po dziś dzień działają. Być może niektórzy z nich wzbudzą w sobie refleksje nad siłą niemożliwej dziś pracy społecznej i wymiernymi efektami jej oddziaływania. Dla studentów polonistyki szerokie spektrum działań Stowarzyszenia może być punktem wyjścia do dyskusji na temat ważnych aspektów pracy nauczyciela polonisty, niezbędnych do wykonywania tego zawodu umiejętności i wiedzy merytorycznej czy predyspozycji emocjonalnych.

Aktualna rzeczywistość szkolna na wielu płaszczyznach dla dużej grupy aktywnych zawodowo nauczycieli jest trudna, działa zniechęcająco, wzbudza bezsilność i poczucie braku

sprawczości. *Historia i współczesność Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów* mówiąca o sukcesach, ale również o tym, co się nie udało pokazuje, że nie trzeba być „kimś ważnym”, by coś zmienić.

Jedne z pierwszych nieministerialnych programów nauczania języka polskiego, tj. *Słowa jak klucze, Świat w słowach i obrazach* zostały napisane przez polonistów pracujących wtedy w szkołach znajdujących się w małych miastach czy na wsiach.

Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów SNaP. Historia i współczesność to również historia poszukiwania właściwej drogi szkolnej polonistyki na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat. Warto, by egzemplarze takiej publikacji znalazły miejsce w bibliotekach szkolnych i uczelnianych.

5) Leokadia Pawlitzak

Nauczycielka języka polskiego

Przewodnicząca strzebińskiego Koła SNaPu, autorka licznych publikacji metodycznych z języka polskiego

Autorka na początku książki zaznacza, że „pisała ja sercem”, co nie dziwi, zważywszy na to, jak długo Pani Maria Gudro- Homicka pracowała dla SNaP-u, a nade wszystko, ile cennych inicjatyw podjęła.

Zadziwia natomiast ogrom faktów, dat, nazwisk przedstawionych w publikacji i załączonych dokumentów. Zadziwia tak samo, jak zakres działalności Stowarzyszenia, które dotarło chyba do każdej placówki oświatowej związanej z oświatą w całej Polsce, poczynając od małej szkoły, na Ministerstwie Edukacji (...) kończąc. Imponuje podjęta z wielkim rozmachem współpraca z wydawnictwami, niemal wszystkimi, liczącymi się na rynku podręcznikowym.

Książka staje się bezcennym kalendarium zmian w polskiej oświacie w III RP. Pokazuje wdrażanie reformy od, tzw. kuchni. Zastanawiam się, czy jest inna podobna publikacja tej rangi na polskim rynku wydawniczym.

Kolejna wartość publikacji to jej metodyczny charakter. SNaP tworzyli metodycy, wspierani przez twórczych polonistów z całej Polski przez około 30 lat, stąd ogrom pomysłów dla początkujących, ale i ... wypalonych zawodowo nauczycieli.

Dla tych, którzy tworzyli SNaP, jest to *sui generis*¹ podróż w jakże twórczą przeszłość. Stowarzyszenie stwarzało możliwość spotykania się polonistów z całej Polski, a to było bezcenne.

Publikacja jest przejrzysta merytorycznie, graficznie, wzbogacona licznymi fotografiami. Dostarcza odpowiedzi na szereg pytań, np. dotyczących genezy i przebiegu zmian oświatowych w Polsce po 1989r. Historia tu przedstawiona jest żywą historią i absolutnie niezwykłą lekcją dla młodych polonistów.

¹sjp.pl/sui+generis – łac. jedyny w swoim rodzaju , szczególnie